

JEŽÍŠ A CHRÁM

D. Kelly Ogden

Žádné místo na světě nebylo pro Židy a křesťany posvátnější než Chrátová hora. Byla známa jako *Har Habajit*, „Hora domu [Božího]“. Na tomto posvátném kousku země rozmlouval Pán veškerého stvoření se svými proroky a kněžími a byl na něm vybudován chrám, do něhož mohl vstoupit a v němž mohla přebývat jeho sláva.

Samozřejmě že Bůh není a nikdy nebyl omezen budovou postavenou člověkem. Avšak hory Páně – jako např. hora Sinaj a vysoká pohoří, na něž byli v Duchu přeneseni Jaredův bratr, Nefi a Jan Zjevovatel (viz Eter 3:1; 1. Nefi 11:1; Zjev. 21:10) – bývají často místem chrámových událostí.

Sám Spasitel čas od času „vstoupil na horu soukromí, aby se modlil.“ (Mat. 14:23.) Vzal „Petra a Jakuba a Jana bratra jeho, i uvedl je na horu vysokou soukromí, a proměnil se před nimi“ a byl zde oslaven. Zde tito tři učedníci převzali klíče království a uslyšeli hlas Otce svědčící o Synovi. (Viz Matouš 17:1–9; History of the Church, 3:387.) Po vzkříšení Spasitel předal své závěrečné pokyny a napomenutí jedenácti apoštolům, poté co „šli do Galilee na horu, kdež jim byl uložil Ježíš.“ (Matouš 28:16.)

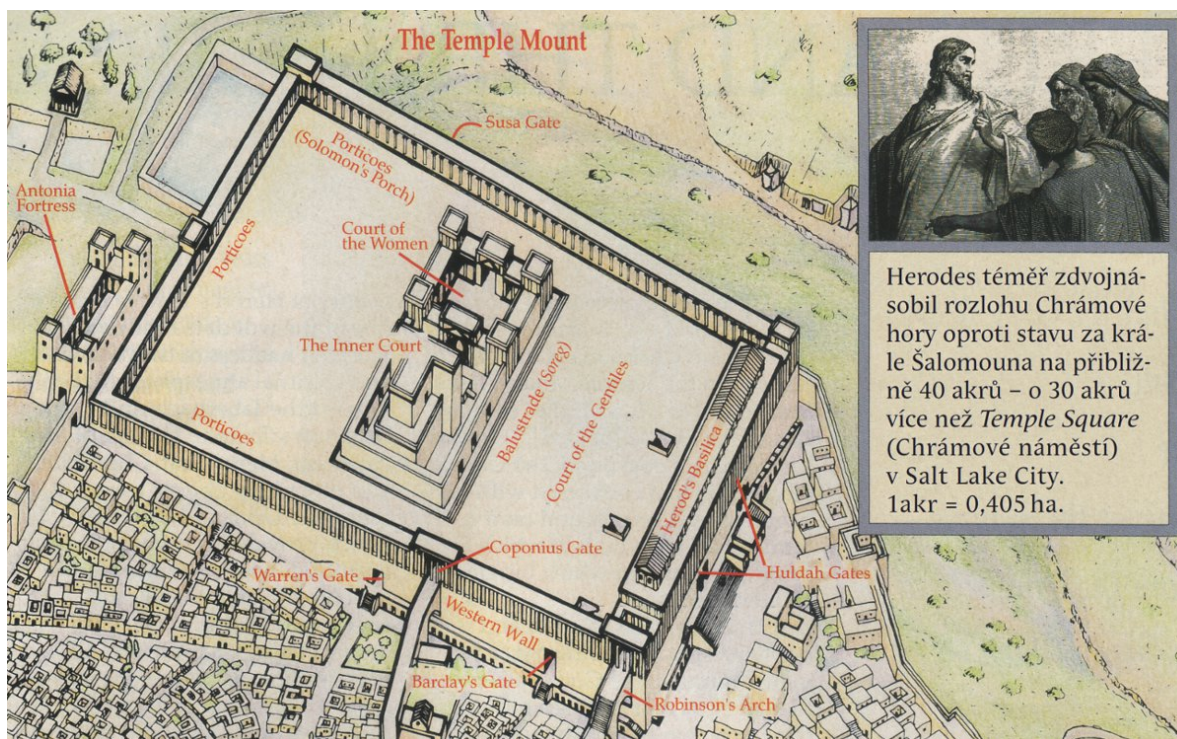
Tyto hory byly učiněny posvátnými nejvyšší přítomností Boha.

Spasitel a chrám

Podívejme se na samotný chrám za Ježíšových dnů. Jak se Ježíš – sám Jehova, v jehož jménu byl postaven a kterému byly zasvěcovány oběti – díval na chrám vybudovaný Herodem? Přestože nádhera jeho architektury jej učinila jedním z divů starověkého světa, bylo v něm jen málo z oné posvátné a duchovní atmosféry, jakou byly naplněny svatostánek a chrám Šalomounův. Schrána Hospodinovy smlouvy ani její zlatý příkrov, cherubíni ani jiné posvátné objekty v něm nebyly; chyběly také *Urim* a *Thumim*, které zprostředkovávaly kontakt s Bohem a zjevení; a *Shechinach* – Božská přítomnost – zde rovněž scházela.

Přece však Herodův chrám byl místem zjevení, jak popisuje zážitek Zachariášův (viz Lukáš 1). A ze slov i činů Mistrových je zřejmé, že Ježíš považoval chrám za legitimní svatyni pravého Boha. Ježíš jej nazýval „dům Otce mého“ (Jan 2:16) a „můj dům“ (Matouš 21:13; Marek 11:17; Lukáš 19:46).

Spasitelův život byl od začátku až do konce spojen s chrámem. Když Marie vykonala čtyřicetidenní obřad očišťování po porodu, vzali spolu s Josefem narozeného Ježíše do chrámu v Jeruzalémě k ceremonálnímu zasvěcení prvorozeného syna. (Viz Lukáš 2:22–24.) O dvanáct let později Marie a Josef „nalezi jej v chrámě, jak sedí mezi doktory, kteří mu naslouchali a kladli mu otázky.“ (PJS Lukáš 2:46.)

Herodes téměř zdvojnásobil rozlohu Chrámové hory oproti stavu za krále Šalomouna na přibližně 40 akrů – o 30 akrů více než Temple Square (Chrámové náměstí) v Salt Lake City. 1 akr = 0,405 ha.

Na samém začátku Spasitelovy služby „byl Ježíš vzat do svatého města a vynesena Duchem na vrchol chrámu.“ (PJS Matouš 4:5.) Tam Satan vynakládal marné úsilí, aby ho pokoušel. Během následujících tří let byl Ježíš často na chrámových nádvořích a v chrámu, tj. v různých prostorách a sloupových vnitřního chrámu – ačkoliv patrně ne v jeho nejposvátnější části:

„I přistoupili k němu slepí a kulhaví v chrámě, a uzdravil je.“ (Matouš 21:14.)

„Když pak již polovici svátku se vykonalo, vstoupil Ježíš do chrámu a učil.“ (Jan 7:14.)

„Potom na úsvitě zase přišel do chrámu, a všecken lid šel se k němu. I posadiv se, učil je.“ (Jan 8:2.)

„I učil na každý den v chrámě.“ (Lukáš 19:47.)

„A všecken lid na úsvitě přicházel k němu do chrámu, aby ho poslouchal.“ (Lukáš 21:38.)

„Odpověděl jemu Ježíš: Já zjevně mluvil jsem světu, já vždycky učival jsem v škole a v chrámě, kdež se odevšad Židé scházejí, a tajně jsem nic nemluvil.“ (Jan 18:20.) Je také zapsáno, jak na něj lidé „volají v chrámě a praví: Hosana synu Davidovu.“ (Matouš 21:15.)

Ježíš byl ochráncem posvátnosti domu jeho Otce. Na samém začátku svého poslání očistil chrámové nádvoří od trhovců a směnárníků. (Viz Jan 2:13–16.) Během posledního týdne svého pozemského života opět „šel Ježíš do chrámu Božího, a vymítal všechny prodávající a kupující v chrámě, a stoly penězoměnců a stolice prodávajících holubice převracel.“ (Matouš 21:12.)

Když Ježíš učil, připodobnil své tělo k chrámu a nastínil tak předobraz své smrti a vzkříšení: „Zrušte chrám tento, a ve třech dnech zase vzdělám jej. I řekli Židé: Čty-

řidceti a šest let dělán jest chrám tento, a ty ve třech dnech vzděláš jej? Ale on mluvil o chrámu těla svého.“ (Jan 2:19–21.)

V okamžiku Ježíšovy smrti v nejposvátnější místnosti chrámu, ve Svatyni Svatých, „opona chrámová roztrhla se na dvě, od vrchu až dolů.“ (Matouš 27:51.) Po generace směl pouze vysoký kněz projít skrze tento závoj, chrámovou oponu, a vstoupit tak do symbolické Boží přítomnosti – a i jemu byla tyto výsada umožněna jen jedenkrát v roce. Svou smrtí však Ježíš odstranil tuto omezující podmínku, což mimo jiné znamenalo, že od této chvíle mohli do Boží přítomnosti vstoupit všichni lidé. (Viz Pavlovo vysvětlení této symboliky v Židům 9:11–14; 10:19–22.)

Ačkoliv byl chrám vybudován bezbožným králem a byl v rukou kněží, kteří zbloudili z cesty poznání pravého Jehovy, Ježíš jej uznával a ctil. Rovněž však potvrdil vztah této budovy vůči pravému Bohu tohoto chrámu: „Ale pravímť vám,“ řekl farizeům, „že větší jest tuto nežli chrám.“ (Matouš 12:6.)

Chrám za doby Ježíše

Bylo již řečeno, že kdo neviděl Herodův chrám, ten neviděl překrásnou budovu. Žádný jiný chrámový komplex v celém řecko-římském světě se nedá srovnat s jeho velikostí a rozlohou. Tisíc kněží vyučených jako zedníci a kameníci pomáhalo budovat nejposvátnější části chrámu. Deset tisíc dělníků, kteří používali tisíc vozů k přepravě materiálu, stavělo zbylé části budovy. Stavba vlastního chrámu trvala jeden a půl roku; nádvoří a sloupoví se stavěly osm let. Dokončovací práce a výzdoba chrámu pokračovaly až do roku 64 po Kr., pouhých šest let před tím, než byl chrám zničen Titovou armádou.

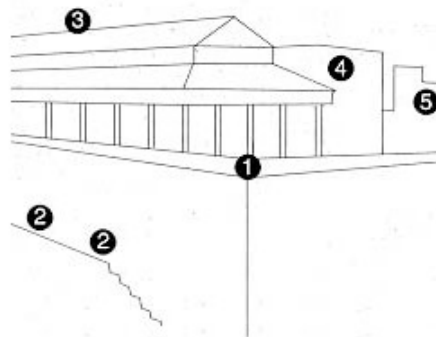
Herodes téměř zdvojnásobil rozlohu Chrámové hory oproti stavu za krále Šalomouna, a tak za dob Ježíšových pokrývala plochu okolo 40 akrů. Pro srovnání *Temple Square* (Chrámové náměstí) v Salt Lake City má 10 akrů; známé *Římské fórum* zaujímal 20 akrů; největší chrámový komplex na světě – *Karnak* v horním Egyptě budovaný dva tisíce let – zabírá 60 akrů, pouze o třetinu více než Herodova Chrámová hora. (Pro zajímavost – na plochu Chrámové hory by se dalo poskládat 32 hřišť amerického fotbalu!)

Šalomounovy stáje. Za účelem rozšíření chrámu musel Herodes zvětšit rovinu Chrámové hory. Ve směru na sever a na západ museli jeho dělníci navézt zeminu ke zpevnění podloží; avšak pod podlahou jižní části chrámového nádvoří se nacházely duté prostory, jakási sklepení podepřená řadami obloukových kolonád. Později využili těchto velkých místností vystužených sloupovím křížáci k ustájení svých koní. Přestože je vybuvoval Herodes, jsou mylně nazývány „Šalomounovými stájemí“.

Vrcholek chrámu. Celá oblast chrámu je obklopena vysokou opěrnou zdí. Vzhledem k tomu, že jihozápadní roh zdi poskytuje nejlepší úhel k výhledu na celé město, je toto místo podle několika novodobých výzkumů považováno za onen vrchol chrámu, kde byl Ježíš pokoušen. Ve zříceninách tohoto rohu odhalily výzkumy opracovaný plo-

chý kámen s hebrejským nápisem naznačujícím, že jde o místo, na němž stál hlasatel, troubil na šofar¹ a oznamoval tak příchod svátků.

Tradičním kandidátem na vrcholek chrámu je však jihovýchodní roh. Je to nejvyšší bod podél celého obvodu zdi Chrámové hory: 211 stop (64 metrů). Od vrcholu až po úpatí údolí Kidron je to pokles o více než 400 stop – největší uměle vytvořený výškový rozdíl ve Svaté zemi za starověku.

Pohled na jihovýchodní roh vnější zdi: (1) Vrcholek chrámu – nejvyšší bod hradeb Chrámové hory. (2) Brány Huldah v jižní zdi. (3) Herodova bazilika – největkolepější sloupořadí chrámu, rozprostírá se nad celou jižní zdi. (4) Svatyně. (5) Pevnost Antonia – pojmenovaná po Herodově ochránci Marku Antoniovi; kasárna pro římské vojáky, kde byl pravděpodobně bičován Ježíš, než byl přiveden před Piláta.

Brány Huldah. Hlavní vchod a východ Chrámové hory tvořily dvě brány zvané brány Huldah, které vedly skrze jižní zeď Chrámové hory. Pravou branou mohl člověk vstoupit dovnitř, aby vykonal chrámové práce, předem však musel projít rituální očištěnou nebo omytím ve fontánách či malých bazénech vně chrámových zdí. Levá brána pak sloužila jako východ z Chrámové hory.

Brána Susan. Východní brána Chrámové hory byla nazývána branou Susan. Mířila na východ k Susanu (nebo Šúšanu), perskému hlavnímu městu, kde se odvíjely části biblických příběhů vylíčených v knihách Daniel, Ester, Nehemiáš a dalších. (Viz Daniel 8:2; Ester 1:2; Nehemiáš 1:1.) O této bráně se říká, že musela být níže než ostatní brány, aby kněží obětující červenou jalovici (symbolické zastoupení Spasitele) přes údolí na Olivové hoře mohli vidět přímo do chrámu.

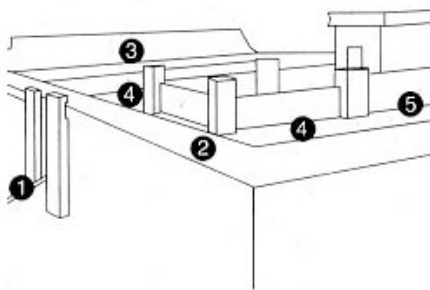
Šalomounovo sloupořadí. V základní rovině Herodova chrámu se na všech jeho stranách nacházelo mimořádné sloupořadí (označované též jako kolonáda nebo sloupořadí). Jednalo se o zastřešené chodníky s kolonádami otevřenými směrem dovnitř, na nádvoří. Každé sloupořadí bylo tvořeno dvěma řadami korintských sloupů, každý sloup byl monolitem vytesaným z jediného kusu kamene a zvedal se do výšky větší než 37 stop (přes 11 metrů).

Kolonády uvnitř nově situované severní, západní a jižní zdi byly u Herodova chrámu jedinými svého druhu. Avšak východní kolonádu postavil Herodes na témže místě,

¹trouba z beraního rohu, na niž se troubí např. v synagoze na židovský Nový rok, tj. 1. dne měsíce tišri (tento měsíc začíná v polovině září a končí v polovině října); pozn. překl.

kde stálo sloupořadí chrámu Šalomounova. Je možné, že toto východní sloupořadí nazývané též Šalomounova předsíň (viz 1. Král. 6:3) je místem, kde dvanáctiletý Ježíš rozmlouval s učenými rabíny. (Viz Lukáš 2:46.) Tudy později kráčel Spasitel a učil o posvěcení (*Chanuka* neboli svátek zasvěcení) a dosvědčil, že je Synem Božím; tady jej Židé při této příležitosti chtěli ukamenovat. (Viz Jan 10:22–39.) To je také místo, kde Petr a Jan po uskutečnění zázraku u chrámové brány svolali zástup lidí, kázali jim a volali je k pokání za to, že zapřeli a zabili Svatého; zde byli zadrženi a pak uvězněni chrámovou stráží a představiteli Sanhedrinu.² (Viz Skutky 3:1–4:2.)

Herodova bazilika. Jižní sloupořadí – větší a velkolepější než ta ostatní – se často nazývá *Herodova bazilika*. (Slovo bazilika pochází z řeckého slova *basileus* – „král“; proto byla považována za královské sloupořadí.) Tato pravoúhlá veřejná síň s bočními sloupovými chrámovými loděmi měla celkem 162 korintských sloupů. Na jejím úpatí byly rampy vedoucí na chrámové nádvoří z jihu.

Pohled na severovýchodní roh vnější zdi: (1) Brána Susan umístěná východně naproti Olivové hory. (2) Šalomounovo sloupořadí (z tohoto úhlu neviditelné), kde nejspíš 12letý Ježíš rozmlouval s rabíny. (3) Herodova bazilika – královské sloupořadí se svými 162 korintskými sloupy. (4) Nádvoří pohanů, odkud Ježíš vyhnal směnárníky. (5) Balustráda – hrazení oddělující Nádvoří pohanů od chrámu.

Nádvoří pohanů. Šalomounovo sloupořadí, Herodova bazilika a další sloupořadí či kolonády podél zdi na základní rovině chrámového komplexu se otevíraly na *Nádvoří pohanů*, které tak bylo nazýváno proto, že sem bylo dovoleno vstoupit i těm, kteří nebyli Židy. Je to místo, kam lidé přicházeli, aby nakupovali a prodávali býky, ovce a holuby k chrámovým obětem a kde směnárníci čile měnili peníze s pohanskými symboly a podobiznami politických vládců na chrámových mincích. Ne-židům bylo tehdy dovoleno vstoupit na Chrámovou horu právě tak, jako je např. dnes komukoliv umožněno navštívit *Temple Square* v Salt Lake City. Právě Nádvoří pohanů je oním místem, odkud Ježíš vyhnal kupce a penězoměnce. (Viz Jan 2:13–16; Matouš 21:12.)

Vlastní chrám oddělovala od Nádvoří pohanů balustráda (hebrejsky *soreg*) – kamenné hrazení vysoké 4,5 stopy (1,35 m). Byla opatřena nápisy, které varovaly pohany, aby nevstupovali dovnitř. Jeden z takových kamenů objevený v roce 1935 hned

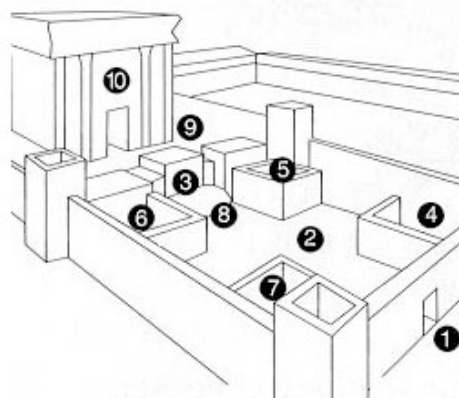
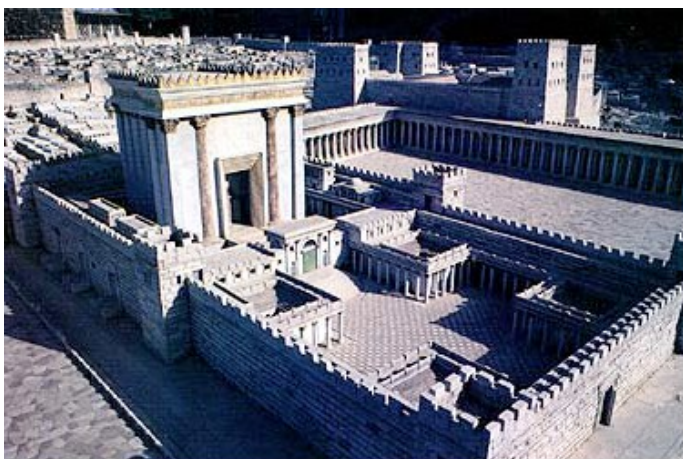
²shromáždění dvaceti tří (Malý Sanhedrin) nebo sedmdesáti jednoho (Velký Sanhedrin) soudců biblického Izraele; pozn. překl.

vedle *Lví brány* Starého města je dnes vystaven v Rockefellerově archeologickém muzeu. Můžeme na něm číst: „Žádný pohan ať nevstupuje za hradbu postavenou kolem tohoto chrámu, neboť každý přistižený bude sám zodpovědný za svou následnou smrt.“

Nádvoří žen. Za balustrádou se dostáváme na vyšší rovinu (ve srovnání s rovinou Nádvoří pohanů) a ocitáme se na *Nádvoří žen*, nejvýchodnější části vlastního chrámu, kam bylo dovoleno vstoupit Izraelitům – jak mužům tak i ženám. Hlavní brána na Nádvoří žen byla pojmenována *Krásná brána* díky své bohaté výzdobě. U této brány se zastavili Petr a Jan, když se ubírali k chrámové bohoslužbě a uslyšeli chromého muže, jak je prosí o almužnu. Petr tohoto muže uzdravil a ten pak „všel s nimi do chrámu, chodě, a poskakuje, a chvále Boha.“ (Skutky 3:1–11.)

Toto nádvoří obklopovala opěrná vnitřní zeď s věžemi, branami a sloupořadími. Naproti zdi uvnitř sloupořadí stály pokladny pro dobročinné příspěvky; to je nejspíše místo označované jako *pokladnice*, kam vdova vhodila dvě drobné mince. (Viz Marek 12:41–44.)

Nádvoří samotné bylo velkým prostranstvím o rozloze téměř 200 čtverečních stop. Ve čtyřech rozích se nacházely sítě, které měly různé funkce. Jedna východní síň sloužila Nazarénům; ti, jež složili zvláštní přísahy, zde mohli připravovat své oběti. Druhá východní síň byla používána pro uskladnění dřeva. Jedna západní síň sloužila k uskladnění olivového oleje, ve druhé byly odděleně prováděny obřady omývání k očištění malomocných.

Vnitřní chrám z jihovýchodního rohu: (1) *Krásná brána*. (2) *Nádvoří žen*. (3) *Nikánorova brána* pojmenovaná po egyptském Židovi, který ji věnoval chrámu. (4) *Sklad dřeva*. (5) *Lázně k rituální očištění malomocných*. (6) *Sklad oleje*. (7) *Síň pro Nazarény – ti, kteří složili zvláštní sliby, zde připravovali své oběti*. (8) *Schody vedoucí k Nikánorově bráně*. (9) *Vnitřní nádvoří*. (10) *Svatyně chrámu*.

Bylo to pravděpodobně Nádvoří žen, kam Josef s Marií přinesli malého Ježíše pět až šest týdnů (40 dní) po jeho narození, aby ho – jako prvorozeného – zasvětili Pánu a aby Marie mohla projít obřadem očištění. (Viz Lukáš 2:22–24.) Tady Ježíš později učil o svátcích stánků (viz Jan 7:2, 14; 8:20) a vydal svědectví o svém Božském pů-

vodu; milosrdně jednal se ženou přistiženou při cizoložství; prohlásil se za světlo světa, Mesiáše; a dosvědčil také, že je Bohem Abrahamovým. Na tomto nádvoří ho rozzlobení Židé opět chtěli kamenovat. (Viz Jan 7–8.)

Nádvoří mužů Izraele a Nádvoří kněží. Na Nádvoří žen vedlo 15 kulatých schodů nahoru k *Nikánorově bráně*. (Nikánor byl bohatý Žid z Alexandrie v Egyptě, který věnoval ozdobné dveře této brány.) Tyto dveře se otevíraly do vnitřního nádvoří chrámu, které bylo vlastně dvojitým nádvořím. Tím prvním bylo *Nádvoří mužů Izraele*; za ním následovalo *Nádvoří kněží*. Na toto poslední nádvoří mohli vstoupit pouze kněží a jiné pověřené osoby.

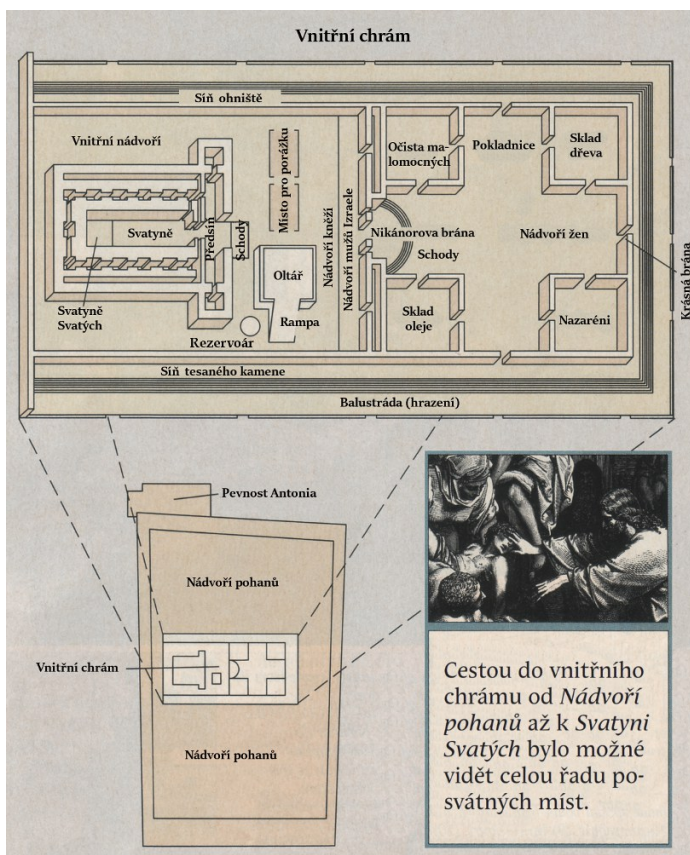
Podél jižní stěny tohoto nádvoří se nacházela „sín tesaného kamene“, kde se scházel Sanhedrin. Tady byl před Sanhedrinem proměněn Štěpán (viz Skutky 6:12–15) a Pavel zde vydal svědectví saduceům a farizeům (viz Skutky 22:30–23:10). Podél severní stěny tohoto nádvoří se rozprostírala „sín ohniště“, kde trávili své noci kněží mající službu.

Na tomto vnitřním nádvoří bylo místo k porážce obětovaných zvířat a obrovský mosazný rezervoár na vodu umístěný na hřebtech dvanácti lvů. (K zajištění dostatku vody na chrámové hoře sem byly dopravovány miliony hektolitřů vody z Šalomounových jezer jižně od Betléma a uskladňovány v řadách propojených zásobníků vytesaných ve skále.)

Poblíž rezervoáru stál velký rohový obětní oltář, *Oltář zápalných obětí*, se čtvercovou základnou 40×40 stop, vysoký 15 stop (12×12×4,5 m). Někteří lidé věří, že obrovské posvátné skalisko v Omarově mešitě o rozměrech 40×50 stop a výšce 7 stop kdysi tvořilo základ obětního oltáře. Je zřejmé, že král David koupil toto skalisko, aby postavil oltář Pánu. (Viz 2. Sam. 24:18–28.)

Oltář byl vyroben z běleného neopracovaného kamene. Z jihu k němu vedla rampa 48 stop dlouhá a 24 stop široká (14,5×7,25 m). Oltář byl na nádvoří umístěn excentricky, aby kněz obětující červenou jalovici za údolím na Olivové hoře mohl vidět přímo na gigantický vstup (66×33 stop, tedy 20×10 m) do Svatyně.

Svatyně. Dvanáct dalších schodů za *Nádvořím kněží* vedlo na velmi posvátné místo, do *Svatyně*. Ta byla vybudována přesně na stejném místě a s týmiž rozměry jako chrám Šalomounův. Také zde – přesně jako u Šalomounova chrámu – byly dva sloupy na čelní

stěně Svatyně pojmenovány *Jachin* a *Boaz* (což znamenalo „on upevní“ a „v něm je síla“). Svatyně samotná byla z mramoru. Dosahovala výšky 150 stop (45,5 m); dnešní Omarova mešita sahá do výše 100 stop, tedy do dvou třetin výšky původní chrámové budovy) a nahoře byla opatřena zlatými špicemi, aby sem nesedali ptáci znečišťující její povrch. Uvnitř Svatyně byl závoj (opona) vedoucí do neposvátnější místnosti chrámu, do *Svatyně Svatých*. V této místnosti se anděl Gabriel zjevil Zachariášovi, aby mu oznámil brzké narození Jana Křtitele. (Viz Lukáš 1:5–23.) Tady došlo k roztržení chrámového závoje odshora až dolů při Ježíšově smrti. (Viz Matouš 27:51.)

Vidíme tedy, že celá oblast chrámu sestávala z řady platform, jejichž úroveň se zvyšovala. Od *Nádvoří pohanů* to bylo stoupající schodiště na *Nádvoří žen*. Odtud stoupalo patnáct zaoblených schodů – možná opěvovaných patnácti *Písněmi stupňů* (viz Žalmy 120–134) – na *Nádvoří mužů Izraele* a *Nádvoří kněží*. A ještě zde bylo stoupání dalších dvanácti schodů do *Svatyně samotné*. Vlastně by se dalo říci: „vystoupil Ježíš do chrámu a učil.“ (Jan 7:14; upraveno, kurzíva doplněna.)

Tři nádvoří obklopující nejposvátnější místo, kde se může projevit Božská přítomnost, mohou být přirovnána ke třem stupňům slávy: telestiální – podzemská, terestriální – pozemská a celestiální – nebeská. (Viz 1. Korintským. 15:40–42.) Není však postačující dostat se až na třetí nádvoří, do nebeské slávy; k přijetí plnosti Boží slávy je zapotřebí skutečně vstoupit do nejvyššího stupně tohoto království – symbolicky vstoupit do Boží přítomnosti a být oslaven.

V jednom z patnácti Žalmů označených jako *Písně stupňů* se píše: „Veselím se z toho, že mi říkáno bývá: Poďme do domu Hospodinova. A že se postavují nohy naše v branách tvých, ó Jeruzaléme . . . Do něhož vstupují pokolení, pokolení Hospodinova, k svědectví Izraelovu, aby oslavovali jméno Hospodinovo . . . Žádejtež pokoje Jeruzalému, řkouce: Dějž se pokojně těm, kteříž tě milují . . . Pro dům Hospodina Boha našeho budu tvého dobrého hledati.“ (Žalm 122.)

D. Kelly Ogden se nedávno vrátil z jedenáctiletého pobytu v Izraeli, nyní přednáší na Univerzitě Brigham Younga, Departament of Ancient Scripture.

Zdroj:

The Ensign of The Church of Jesus Christ of Latter Day Saints, April 1991, str. 13–19

Poznámka: Neoficiální překlad. Text neprošel jazykovou úpravou. Nepublikovat.

Sazba v systému L^AT_EX (www.overleaf.com). Font Charter.